

พยาบาลกับการประกอบวิชาชีพที่อาจถูกฟ้องร้องได้

Professional Liability and Nursing Malpractice

พรจันทร์ สุวรรณชาติ * RN.,RM.,M.S.

โดยทั่วไปแล้วถ้าพยาบาลประกอบวิชาชีพการพยาบาล หรือประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ นอกจากจะต้องอาศัยหลักวิทยาศาสตร์ และศิลปะการพยาบาล ในการประเมินสภาพการวินิจฉัยปัญหา การวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผลด้วยความรอบคอบแล้ว พยาบาลยังจะต้องรักษจริยธรรมแห่งวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์ ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับสภาการพยาบาล และอยู่ภายในกรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัดอีกด้วย การที่จะถูกฟ้องร้องให้เป็นผู้ที่กระทำผิดก็แทบจะไม่มีความเป็นไปได้เลย

ปัจจุบันกรณีที่พยาบาลถูกฟ้องร้องส่วนใหญ่จะมาจากกรกระทำกิจกรรมทางเวชกรรมสาเหตุที่เกิดจากพยาบาลโดยตรง ที่สำคัญ มี 3 ประการ

1. มีความรู้เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพฯ ไม่เพียงพอ
  2. ไม่ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมทางการพยาบาล และจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์
  3. ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานการพยาบาล คือ การทำการพยาบาลหรือ จัดการบริการที่ไม่ได้ ตามเกณฑ์ มาตรฐานของวิชาชีพ
- คำว่า “การพยาบาล” หมายความว่า การกระทำ

ต่อมนุษย์เกี่ยวกับการดูแลและการช่วยเหลือเมื่อเจ็บป่วย การฟื้นฟู การป้องกันโรค และการส่งเสริมสุขภาพ รวมทั้งการช่วยเหลือแพทย์กระทำการรักษาโรค

ทั้งนี้โดยอาศัยหลักวิทยาศาสตร์และศิลปะการพยาบาล

การพยาบาลตามความที่กล่าวมานี้ จะต้องกระทำด้วยศาสตร์และศิลปะของวิชาชีพ การพยาบาล จึงเป็นเรื่องที่พยาบาลจะต้องพิจารณาให้รอบคอบโดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมในการช่วยเหลือแพทย์กระทำการรักษาโรค เป็นกิจกรรมที่พยาบาลกระทำได้โดยไม่ใช่ผู้ก้าวล่วงในกฎหมายวิชาชีพเวชกรรม แต่ต้องไม่เกินขอบเขตตามที่พยาบาลได้มีการศึกษาอบรมในเบื้องต้น ให้มีความรู้ตามมาตรา 11(ข) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540

นอกจากนี้ตามข้อบังคับของสภาการพยาบาล ว่าด้วยข้อจำกัดและเงื่อนไขในการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2550 ได้ระบุไว้ชัดเจนเกี่ยวกับ การพยาบาล การทำหัตถการ การรักษาโรคเบื้องต้น ซึ่งเป็นความรู้และประสบการณ์ที่พยาบาลสามารถทำได้ เพิ่มจากการศึกษาอบรมในเบื้องต้น ดังนี้

*รองศาสตราจารย์ พรจันทร์ สุวรรณชาติ อупนายกสภาการพยาบาล คนที่ 2
ประธานคณะอนุกรรมการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ สภาการพยาบาล

พยาบาลกับการประกอบวิชาชีพที่อาจถูกฟ้องร้องได้

1. การให้ยา พยาบาลจะให้ยาผู้ป่วยได้เฉพาะที่แพทย์ซึ่งเป็นผู้บำบัดโรคได้ระบุไว้ในแผนการรักษาพยาบาล หรือ เมื่อเป็นการปฐมพยาบาล

ทั้งนี้การให้ยาดังกล่าวให้อยู่ภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

1.1 ห้ามมิให้ยา หรือสารละลายทางช่องรอบเยื่อไขสันหลังหรือช่องไขสันหลัง

1.2 ห้ามมิให้ยา หรือสารละลายทางหลอดเลือดดำ เฉพาะที่สภาการพยาบาลประกาศกำหนด

พยาบาลเป็นผู้ประกอบวิชาชีพฯ ที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2540 ต้องรักษาริยธรรมแห่งวิชาชีพทางการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสภาการพยาบาล (มาตรา 32) จึงมีอาชระทำใด ๆ ที่เป็นการขัดต่อกฎหมายของวิชาชีพตนเอง และกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้ พยาบาลจึงควรดำเนินการทุกท่วงหรืออุทธรณ์คำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างเป็นทางการ ในกรณีที่มีคำสั่งให้พยาบาลต้องกระทำในสิ่งที่ขัดต่อกฎหมายวิชาชีพหรือละเมิดกฎหมายอื่นใด เพื่อให้สามารถฟ้องคดีศาลปกครองกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐออกคำสั่งโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

2. การทำหัตถการ มีขอบเขตที่กำหนดอย่างชัดเจนซึ่งพยาบาลจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบด้วยจริยธรรมของพยาบาลเองว่า ความรู้ทักษะจากประสบการณ์ที่มีนั้นเมื่อกระทำแล้วจะบังเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้บริการและได้รับความปลอดภัยไม่มีภาวะแทรกซ้อนที่อาจบังเกิดผลเสียหายหรือไม่ การตัดสินใจจะกระทำหัตถการดังกล่าว โดยมีกฎหมายรองรับ อย่างถูกต้อง แต่ไม่คำนึงถึงจริยธรรมของวิชาชีพพร้อมด้วย ก็มิอาจพ้นความรับผิดชอบในการกระทำนั้น ๆ ได้

การทำหัตถการในข้อบังคับของสภาการพยาบาลนี้เกือบทั้งหมดเป็นกิจกรรมที่ระบุอยู่ในระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยบุคคล ซึ่งกระทรวง ทบวง กรม กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอื่น หรือสภาอากาศไทยมอบหมายให้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2539 จากการที่สภาการพยาบาลได้นำเสนอให้สภาวิชาชีพอื่นร่วมพิจารณาให้ความเห็นในที่ประชุมของภาคีสภาวิชาชีพก็มีเพิ่มเติมมาอีกเล็กน้อย การกระทำหัตถการหรือเวชกรรมตามข้อบังคับสภาการพยาบาลและระเบียบดังกล่าวนี้ให้พยาบาลตระหนักไว้ด้วยว่าพยาบาลทุกคนอาจจะมีขีดความสามารถหรือสมรรถนะที่ไม่เหมือนกัน การที่จะบอกว่าไม่สามารถทำให้บังเกิดผลดีต่อผู้ใช้บริการได้อย่างสมบูรณ์ มิใช่เป็นเรื่องเสียหายแต่จะเป็นการคุ้มครองความมั่นคงและให้ความปลอดภัยแก่ผู้ใช้บริการอย่างไรก็ดีตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุขฯ ตามที่กล่าวมานี้ พยาบาลก็ยังต้องกระทำเวชกรรมในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมอยู่ โดยทั่วไปแล้วโรงพยาบาลที่ให้บริการทุกระดับจะจัดให้มีผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมปฏิบัติการตลอด 24 ชั่วโมงอยู่แล้วการแบ่งเบาภาระงานด้านเวชกรรมในบางเรื่อง พยาบาลก็ให้ความร่วมมือเพื่อประโยชน์ ที่จะบังเกิดแก่ผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ แต่ถ้าจะให้บังเกิดประโยชน์สูงสุดจะต้องพิจารณาขีดความสามารถของตนเองด้วย ผู้ประกอบวิชาชีพย่อมมีอาชีพจะต้องตระหนักให้ความสำคัญแก่ผู้ใช้บริการมากที่สุด ดังนั้นการกระทำหัตถการ จึงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่า ควรจะกระทำกิจกรรมนั้นหรือรายงานผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมให้รับรู้และพิจารณาดำเนินการต่อไป

และพยาบาลก็ควรจะยื่นหยัดที่จะไม่กระทำ หากเห็นว่าความสามารถของตนเองที่มีนั้นเมื่อกระทำไปแล้วไม่บังเกิดผลดีต่อผู้ใช้บริการ ในเรื่องนี้พยาบาลควรศึกษาจากคดีหมายเลขแดงที่ อ.๓๕๒/๒๕๕๑ ศาลปกครองสูงสุดเรื่องคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองและเจ้าหน้าที่ของรัฐออกคำสั่งโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (อุทธรณ์คำพิพากษา) เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. สำหรับการรักษาโรคเบื้องต้น พยาบาลที่อยู่ในสังกัดหน่วยงานของรัฐก็สามารถจะกระทำได้ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ที่มอบหมายให้บุคคลประกอบวิชาชีพเวชกรรมฯ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่พยาบาลยังไม่สามารถขอเปิดคลินิกทำการรักษาโรคเบื้องต้นได้ แม้จะมีความรู้ความสามารถตามที่เข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรที่สภาการพยาบาลให้การรับรองและขึ้นทะเบียนเป็นพยาบาลเวชปฏิบัติ(รักษาโรคเบื้องต้น) แล้วก็ตาม ควรต้องรอจนกว่าจะมีการแก้ไขกฎกระทรวง และดำเนินการขอเปิดสถานบริการ

ตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. ๒๕๕๑ ให้ถูกต้องต่อไป

ในที่นี้จะขอแนะนำให้พยาบาลที่ยังเป็นผู้ประกอบวิชาชีพอยู่ ควรให้ความสนใจ เสริมเติมเต็มความรู้ด้านกฎหมาย ทบทวนจริยธรรมทางการพยาบาล มาตรฐานปฏิบัติการพยาบาล อย่างต่อเนื่อง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพมีหลายฉบับ รวมทั้งกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ออกใหม่ หากมีความรู้ในเรื่องดังกล่าวนี้ไม่เพียงพอก็อาจจะต้องเผชิญกับการถูกฟ้องร้องได้จากการประกอบวิชาชีพของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

สภาการพยาบาล, พระราชบัญญัติวิชาการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2540 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช; 2551.